

ดินสมรภูมิ ๑๐ แห่ง

ประเทศไทยอยู่เป็นเอกราชแต่โบราณ เพราะบรรพบุรุษของไทยผู้มีดวงวิญญาณอันหาญกล้า เสียสละ เลือดเนื้อและชีวิต รักษาแผ่นดินนี้สืบต่อมาทุกสมัยตั้งแต่สุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์ จังหวัดต่าง ๆ จึงล้วนแต่เป็น "สมรภูมิ" ในอดีตมาเกือบทั้งสิ้น เพราะเคยเป็นฐานที่มั่นและสนามรบของบรรพบุรุษไทยกับอริราชศัตรูผู้รุกราน โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำทั้งทรงบัญชาการรบและทรงออกรบด้วยพระองค์เอง สมรภูมิลำดับนั้นยังคงเหลือไว้ซึ่งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ด้วยความระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ และพระคุณแห่งดวงพระวิญญาณของวีรกษัตริย์ ดวงวิญญาณของวีรบุรุษและวีรสตรีไทยผู้กล้าหาญและเสียสละเหล่านี้ จึงได้กระทำพิธีขุด และอัญเชิญดินสมรภูมิ ซึ่งเคยเป็นสมรภูมิครั้งสำคัญที่วีรบุรุษบรรพชนของไทยได้สละชีวิตหลังเลือดขลิบผืนแผ่นดิน เพื่อปกป้องอธิปไตย โดยใช้หลักการขุดค้นทางโบราณคดีถึงชั้นดินที่เน้นสมรภูมิจริง นักธรณีวิทยา พิสูจน์หลักฐานในชั้นดิน เพื่อให้ถูกต้องตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์การรบของบรรพชนไทย ได้อัญเชิญดินสมรภูมิ ๑๐ แห่ง มาประดิษฐานไว้ที่อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

- ดินสมรภูมิ ๑๐ แห่ง ๑๐ จังหวัด เริ่มทำการขุด เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๖ เสร็จสิ้น ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เรียงลำดับ ดังนี้ จังหวัดราชบุรี พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี เชียงใหม่ เชียงราย ภูเก็ต และจังหวัดนครราชสีมา

- อัญเชิญดินสมรภูมิเข้าร่วมในพิธีวางศิลาฤกษ์ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๖

- เนื่องจากอนุสรณ์สถานแห่งชาติ อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง พล.อ. สายหยุด เกิดผล จึงมีดำริให้อัญเชิญดินสมรภูมิไปประดิษฐานไว้ชั่วคราว ณ อุโบสถ วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร (เป็นมงคลนาม) เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๖

- เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๗ เวลา ๑๓.๓๐ น. ได้อัญเชิญดินสมรภูมิมารประดิษฐานไว้ใต้ฐานดวงโคมนิรันดร์ประภา หน้าอาคารประกอบพิธี ณ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

- ดินสมรภูมิ ถือเป็นสื่อกลางแทนผู้กล้าหาญที่ไม่ทราบนาม ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ เนื่องจากยังไม่มีการบินทิ้งไว้เป็นหลักฐาน

๑. สมรภูมิไทยขับไล่ขอม สมัยสุโขทัย

เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๑๐.๐๐ น. นายอาษา เมฆสวรรค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดินสถานที่บริเวณหน้าวัดพระพายหลวง ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีขนาดหลุมกว้าง ๓ เมตร ยาว ๓ เมตร ลึก ๑.๒๐ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบอิฐหักกากปูนสมัยเดียวกับอิฐปูนที่สร้างวัดพระพายหลวง ผู้ขุดจุดขุด นายประโชติ สังขนุกิจ นายนิคม มุสิกคาม ผู้ขุดหลุมดิน นายประโชติ สังขนุกิจ และคณะจากหน่วยศิลปากรที่ ๓ จังหวัดสุโขทัย

๒. สมรภูมิดอนเจดีย์ สมัยอยุธยา

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๐๙.๑๕ น. นายจรินทร์ กาญจนนัย ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดิน สถานที่บริเวณพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ด้านทิศเหนือ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีขนาดหลุม กว้าง ๒ เมตร ยาว ๒ เมตร ลึก ๑.๒๐ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๔ เหตุผล พบอิฐ ๑ ก้อนในดินชั้นที่ ๔ นี้ ซึ่งเป็นอิฐสมัยเดียวกับที่ใช้สร้างองค์พระเจดีย์สมัยสมเด็จพระนเรศวร ผู้ซึ่งจุดขุด นายจรินทร์ กาญจนนัย ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ขุดหลุมดิน นายประยูร ไพบูลย์สุวรรณ และคณะ จากหน่วยศิลปากรที่ ๒ อุททอง

๓. สมรภูมิบางระจัน สมัยอยุธยา

เมื่อ วันพุธที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๐๘.๔๕ น. นายชำนาญ เรื่อง เผ่าพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดิน สถานที่บริเวณหลังศาลพระอาจารย์ธรรมโชติ วัดโพธิ์เก้าต้น หมู่ที่ ๙ ตำบลบางระจัน อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีขนาดหลุม กว้าง ๓ เมตร ยาว ๓ เมตร ลึก ๑.๖๐ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบอิฐหักกากปูนสมัยเดียวกับอิฐปูนที่สร้างวัดโพธิ์เก้าต้น แล้วยังพบเศษกระดูกคนถูกไฟเผาหนาแน่นในดิน ผู้ซึ่งจุดขุด นายชำนาญ เรื่อง เผ่าพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ผู้ขุดหลุมดิน คุณกาญจนา สว่างดีและคณะ จากหน่วยศิลปากรที่ ๑ อยุธยา

๔. สมรภูมิโพธิ์สามต้น สมัยอยุธยา

เมื่อวันพุธที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๐๙.๐๙ น. ร.ต.กิตติ ประทุม แก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดิน สถานที่บริเวณบ้านเลขที่ ๑/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลพุดเลา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในบริเวณค่ายโพธิ์สามต้นที่สุกี้พระนายกองคุมอยู่ มีขนาดหลุม กว้าง ๓ เมตร ยาว ๓ เมตร ลึก ๓ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบถ่านและวัตถุดินเผาและเศษอิฐร่วมสมัยธนบุรีตอนต้นในดินชั้นที่ ๓ นี้จึงเชื่อได้ว่าเป็นชั้นดินร่วมสมัยกับที่เกิดเหตุการณ์ในครั้งนั้น ผู้ซึ่งจุดขุด นายจรูญ เปี่ยมศิริ กำนัน ตำบลโพธิ์สามต้น ผู้ขุดหลุมดิน นายภิรมย์ จินะเจริญ กับนายบวรเวช รุ่งรุจี และคณะจากหน่วยศิลปากรที่ ๑

๕. สมรภูมิบางแก้ว สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อ วันจันทร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๐๙.๐๙ น. นายปลื้ม สุทธิ วาทนฤพณี ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดินสถานที่ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๙๐ เซนติเมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบเศษอิฐและเศษภาชนะดินเผาสมัยธนบุรีตอนต้น ผู้ซึ่งจุดขุด นายวิชัย บุนนาค นายอำเภอโพธาราม ผู้ขุดหลุมดิน รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๖. สมรภูมิลาดหญ้า สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อ วันจันทร์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๐๙.๔๕ น. หม่อมหลวง ภัคศุภกังกู ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดิน สถานที่บริเวณไร่นาหลวงสงคราม บ้านปากน้ำรัก ตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๙๐ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบอิฐปนปะปนอยู่ในดินจำนวนมาก ซึ่งเป็นอิฐที่ใช้สร้างค่ายในสมัยรัชกาลที่ ๑ ผู้ซึ่งจุดขุด รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ขุดหลุมดิน รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๗. สมรภูมิมถกลาง สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. นายมานิต วัลยะเพ็ชร ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตเป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดินสถานที่บ้านของคุณป้าแจ่ม พิมลเอกอักษร เลขที่ ๙ เขตบ้านดอน หมู่ ๔ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๗๐ เซนติเมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ เหตุผล พบเศษอินทรียัดตุเศษภาชนะเคลือบของต่างประเทศ ๑ ชิ้น ซึ่งนิยมใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑ แล้วยังพบเศษภาชนะดินเผาพื้นบ้าน ผู้ซึ่งจุดขุด นายมานิต วัลยะเพ็ชร ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต และ ร.อ.อาวุธ ศิริรัตน์ นายอำเภอถลาง ผู้ขุดหลุมดิน รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๘. สมรภูมิเชียงใหม่ สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อ วันอังคารที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๕.๐๐ น. นายไชยา พุนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดิน สถานที่บนเชิงเทินแจ่งศรีภูมิ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ขุด ๙ หลุม ดังนี้ แจ่งศรีภูมิ แจ่งชะด้า แจ่งกู่เฮือง แจ่งหัวริน ประตู่เชียงใหม่ ประตู่ท่าแพ ประตู่สวนดอก ประตู่ช้างเผือก และค่ายกาวิละ มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๑ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ ชั้นที่ ๓ ทั้ง ๙ แห่ง แล้วนำดินทั้ง ๙ แห่ง มาคลุกเคล้าปนกันบนแจ่งศรีภูมิ แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ จึงอัญเชิญบรรจุผอบ เหตุผล จะมีลักษณะการเรียงตัวของอิฐ และมีเศษอิฐหักปนอยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเครื่องเบดยาและเศษถ่าน สมัย รัชกาลที่ ๑ ผู้ซึ่งจุดขุด นายไชยา พุนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ขุดหลุมดิน นายสรพล ดำริห์กุล นายสายันต์ ไพเราะญจิตร เจ้าหน้าที่หน่วยศิลปากร ๔ เชียงใหม่ และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๙. สมรภูมิเชียงใหม่ สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อวันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๔.๑๕ น. นายมนตรี ตระหังงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดินสถานที่เนินดินอยู่ทางทิศใต้ประตูป่าสัก บริเวณป้อมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๙๖ เมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ **ชั้นที่ ๕** เหตุผล มี**เศษถ่านกระดูกสัตว์ เศษเครื่องปั้นเคลือบ เศษกระเบื้อง มงหลังคา และเศษอิฐหัก**อยู่หนาแน่น ผู้จัดชุด รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง ผู้ชุดหลุมดิน รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๑๐. สมรภูมิต่างสัมฤทธิ์ สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๔.๐๐ น. นายสมบุรณ์ ไทยวัชรามาศ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธาน ประกอบพิธีอัญเชิญดินสถานที่บริเวณที่นาของ นายนคร และนางเลียม คุณกลาง หมู่ที่ ๑ บ้านหนองหัวลาว ตำบลทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (หลุมดินอยู่ห่างจากหนองหัวลาวมาทางตะวันตกประมาณ ๗๐๐ เมตร) มีขนาดหลุม กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร ลึก ๖๐ เซนติเมตร ชั้นดินที่อัญเชิญ คือ **ชั้นที่ ๓** เหตุผล มี**แนวถ่านสีดำเป็นชั้นบาง ๆ อยู่ทั่วไป และพบเศษภาชนะดินเผา**ร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้จัดชุด รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง ผู้ชุดหลุมดิน รองศาสตราจารย์ ปรีชา กาญจนาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ้นชัย กระบวนแสง และคณะนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้อมูลอ้างอิง

๑. หนังสือรายงานการประกอบการพิธีอัญเชิญดิน ของ ร.อ.อำพล อุดมพันธ์ ประจำ ศวจ. ช่วยราชการ กปพ.๙ ผู้แทน ศวจ. ในคณะ บก.ทหารสูงสุด(ในขณะนั้น) ในพิธีร่วมอัญเชิญดินสมรภูมิ ตาม คำสั่ง ศวจ. ต่อที่หนังสือ กปพ.๙ เลขรับ ที่ ๗๐๒/๒๖ ลง ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๖

๒. สื่อบัตรงานพิธีอัญเชิญดินสมรภูมิ ๑๐ แห่ง ประดิษฐาน ณ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๗ เมษายน ๒๕๓๗